

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

şarap ve esrar

CHARLES BAUDELAIRE

ŞARAP VE HAŞHAŞ ÜZERİNE

ŞARAP VE HAŞHAŞ ÜZERİNE
Bireysellik Hangi Yollarla
Çoğaltılabilir?
Charles Baudelaire
Türkçesi Canan Coşkan
70 sayfa

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık © 2012, ZEPLİN
www.kafekitap.com
iletisim@kafekitap.com

KAFEKÜLTÜR Yayıncılık
İslambey Cd. 44/13 34050 Eyüp İstanbul
0212 615 22 99

ISBN: 978-605-5249-46-5

Baskı: Net Kırtasiye Tan. ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.
Taksim Cd. Yoğurtçu Faik Sk. No 3 Taksim Beyoğlu İstanbul

ŞARAP VE HAŞHAŞ ÜZERİNE

Bireysellik Hangi Yollarla Çoğaltılabilir?

Charles Baudelaire

Türkçesi: Canan Coşkan

Charles Baudelaire (9 Nisan, 1821 – 31 Ağustos, 1867) 19. yüzyılın en önemli Fransız şairlerinden.

1821'de Paris'de doğdu. Mutsuz bir çocukluk geçirdi. Babası 1827'de öldü. 1839'da okuduğu okuldan disiplinsizlik yüzünden atıldı. Hukuk öğrenimi görmeye zorlanan Baudelaire, buna başkaldırarak Quartier Latin'de bohem bir hayatı seçti. Burada Frengiye yakalandı. 20 Yaşında Hindistan'a gitmek üzere yola çıktı. 1842'de Fransa'ya döndü. Sonradan metresi olan Jeanne Duval ile tanıştı. Babasının mirasını aldı ancak bu parayı hesapsızca harcadığı için ailesi miras hakkını geri aldı.

1846'dan sonra *Kötülük Çiçekleri* kitabına girecek şiirlerini yazmaya başladı. 1847'de Edgar Allan Poe'yu keşfetti ve eserlerini Fransızcaya çevirmeye başladı. 1848'de devrimcilerin yanında yer aldı. 1857'de *Les Fleurs du Mal* (*Kötülük Çiçekleri*) (Elem Çiçekleri) kitap olarak yayınlandı, içindeki altı şiir kamu ahlâkına aykırı bulunduğu için Baudelaire hakkında dâvâ açıldı.

1860'da *Yapay Cennetleri* yayınladı. Bu eserde de uçlarda gezinen bir kişilik sergiledi. Bir tür otobiyografi olan *Çırılçıplak Soyulan Yüreğim* üzerine çalıştığı ve 1862'de "Paris Sıkıntısı" adıyla düzyazı şiirlerini yayımladığı sırada frenginin yan etkileri giderek kendini daha fazla hissettirmeye başladı. İki yıl kaldığı Belçika'dan dönüşünde felç olan sanatçı 31 Ağustos tarihinde Paris'te 46 yaşındayken öldü. Mezarı Paris Cimetière du Montparnasse'dadır.

ŞARAP

I

Çok ünlü ve aynı zamanda şaşkın olan bir adam -görünüşe bakılırsa bunların ikisi birlikte çok iyi gidiyor ki onu göstermenin acılı zevkini birden fazla tadacağım- masanın üzerindeki bir kitaba ŞARAP makalesinin devamına şunları yazmaya cesaret etti: “Yurттаş Noé şarap mucidiyim diye geçiniyor; bu, asma meyvesinden yapılan bir likör” Ee, sonra? Sonrası yok: hepsi bu kadar. Cildin sayfalarını boşuna karıştırır, her yöne çevirir, tersten, yandan, sağdan sola, soldan sağa boşuna okursunuz; ünlü ve saygıdeğer Brillat-Savarin’in *Damak Zevkinin Fizyolojisi*’nde şarap hakkında “yurттаş Noé” ve “bir likördür”den başka bir şey bulamazsınız.

Sanırım ayda ya da uzak bir gezegende yaşayan ve bizim dünyamızı gezen, uzun yolculuklardan yorulmuş biri boğazını ıslatmayı ve karnını doyurmayı düşünür. Yeryüzümüzün zevklerinden ve alışkanlıklarından haberdar olmaya çalışır.

Bu küre vatandaşlarının sayesinde seve seve cesaret ve mutluluk elde ettikleri leziz likörlerden bahsedildiğini az çok duymuştur. Tercihinden biraz daha fazla emin olmak için ay sakini tadın kehanetini, meşhur ve yanılmaz Brillat-Savarin'i açar, orada o değerli bilgiyi, ŞARAP makalesini bulur: Yurттаş Noé... ve bu likör şöyle yapılır... Bu tamamen sindirimsel-dir. Bu fazlasıyla açıklayıcıdır. Bu cümleyi okuduktan sonra tüm şaraplar, onların farklı kaliteleri, yan etkileri, mide ve beyin üzerindeki güçleri hakkında doğru ve kesin bir fikir sahibi olmamak imkânsızdır.

Ah, sevgili dostlar! Brillant-Savarin'i okumayın. Tanrı gereksiz okumalara gönülden bağlı olanları uzak tutsun; bu,

insanları eski ve modern dünyanın tüm yargıçlarından daha çok sevmiş bir filozofun, Lavater'nin küçük bir kitabının ilk özdeyişidir. Hiçbir pasta Lavater ismiyle vaftiz edilmedi, ama melek gibi olan bu adamın anısı, cesur burjuvalar bile tatsız bir çeşit yağlı çörek olan ve en basit hatası meşhur şaheserden alınma budalaca bilgiç özdeyişlerin söylenmesine bahane olmak olan Brillant-Savarin'i unuttuklarında Hristiyanlar arasında yaşamaya devam edecektir.

Bu yalancı şaheserin yeni bir basımı daha modern insanlığın sağduyusunun sınırlarını aşmaya kalkışırsa, siz melankolik içkiseverler, siz keyifli içkiseverler, siz ki şarapta anıları ya da unutuşu ararsınız, siz ki hiçbir zaman tam anlamıyla keyfinize layık bulmayarak şişenin dibini görmeden göğü seyredemezsiniz, siz adsız ve unutulmuş içkiseverler, bu kitabın bir örneğini alıp kötü için iyiyi, umursamazlık için lütfu terk eder misiniz?

Yüce Hoffmann'ın *Kriesler*'ini açıp oradan ilginç bir öğüt okuyorum. Vicdanlı bir müzisyen bir opera komedyası bestelemek için kendine şampanya sunmalıdır. Şampanyada bu tarzı yansıtacak köpüklü ve hafif mutluluğu bulacaktır. Dini müzik Ren şarabı ya da Juranson şarabı gerektirir. Derin fikirlerde olduğu gibi burada da sarhoş eden bir keder vardır. Ama Lirik müzik Bourgogne şarabından vazgeçemez, ciddi bir şevk ve vatanseverliğin hareketliliğini taşır.

İşte bu kesinlikle daha iyi ve bir içki düşkününün tutkulu hissiyatının dışında ben burada bir Alman'a en büyük onuru sunacak bir tarafsızlık buluyorum.

Hoffmann kendisine farklı sıcaklıkları ve ruhunun genel değişimlerini gösterecek garip bir psikolojik barometre icat etmişti. Bu barometrede şu bölümler bulunuyordu: Hoşgörüyle dengelenmiş hafif ironik bir düşünce tarzı, yoğun bir kendinden memnuniyetle dolu yalnızlık düşüncesi, kendimin tahammül edemediği

alaycı bir mutluluk, kendi benliğimden fırlama dürtüsü, aşırı nesnellik, varlığımın doğayla oluşturduğu karışım. Tabii ki Hoffmann'ın ruhsal barometresinin bölümleri sıradan barometreler gibi bir kuşak sıralamasıyla sabitlenmişti. Bu ruhsal barometre ile şarapların müzikalitetlerinin açıklanması arasında apaçık bir yakınlık var gibime geliyor.

Azrail Hoffmann'ı almaya geldiğinde Hoffmann para kazanmaya başlamıştı. Tam da şans ondan yana dönmüştü. Sevgili ve yüce Balzac'ımız gibi, en eski umutlarının kuzey kızıllığının parladığını ancak son zamanlarında görebildi. O dönemde onun hikâyelerini almanaklarına katmak için birbirleriyle mücadele eden yayıncılar gözüne girmek için para gönderirken yanına bir kasa Fransız şarabı ekliyordı.

II

Ey şarabın en yoğun coşkuları, kim sizi bilmez ki? Hafifletilecek sıkıntısı, canlandırılacak bir anısı, içinde boğulacak bir acısı, İspanya'da inşa edilecek bir şatosu olan herkes size, asmanın damarlarında saklı gizemli tanrılara yönelmiştir. Şarabın içsel ışıkla aydınlanan görünümleri, siz ne yücesiniz!

İnsanoğlunun içinden çıkardığı o ikinci gençlik ne denli gerçek ve alevlidir! Ama aynı zamanda o çarpıcı zevkleri ve o yatıştırıcı mutlulukları ne kadar da korkunçtur. Ve buna rağmen yargıçlar, yasa koyucular, dünyanın insanları, mutluluk sizi yumuşatıverir, zenginlik sizin için erdemi ve sağlığı arttırır, ruhunuz-

dan ve vicdanınızdan gelerek söyleyin hepiniz, aranızdan kim melek için bir adamı mahkûm etme cesaretine sahiptir? Zaten şarap her zaman o zaferinden emin ve ne acıması ne de insafı olan korkunç savaşçı değildir. Şarap insanoğluna benzer: Hiçbir zaman nereye kadar ona değer vereceğinizi ve onu aşağılayacağınızı, ne kadar seveceğinizi ve ondan nefret edeceğinizi, onun ne denli belirsiz eylemlere ya da korkunç cinayetlere muktedir olduğunu asla bilemezsiniz. Bu yüzden ona karşı kendimize davrandığımızdan daha katı davranmayalım ve ona kendimizle eşdeğerde muamele edelim. Bazen kendimi şarap için “ruhuyla, düşünce yolundan başka bir yolla anlaşılmayan düşüncelerin sesiyle konuşuyor” derken bulmuşumdur.

“Ey insan, ey sevgilim, cam hücreme ve mantar kilitlerime rağmen sana kardeşlikle, neşeyle, ışık ve umutla dolu bir şarkı göndermek istiyorum. Asla nankör değilim; biliyorum ki sana hayatımı

borçluyum. Sana ne kadar işçiliğe ve omuzlarındaki güneşe bedel olduğunu biliyorum. Bana sen hayat verdin, bunu sana geri ödeyeceğim. Sana olan borcumu fazla fazla ödeyeceğim, çünkü iş ile değişen bir boğazdan geçtiğimde olağanüstü bir mutluluk yaşıyorum. Dürüst bir adamın göğsünde bir gün geçirmek o melankolik ve hissiz içki mahzenlerinde durmaktan çok daha hoşuma gidiyor. Öyle bir boğaza düşerken kaderime heyecan için koşuyorum. İşçinin midesinde çalkalanarak ortalığı temizliyor oradan da görünmez basamaklardan çıkıp beyine, etkimi en yoğun gösterdiğim yere erişiyorum.”

“İçimde eski zamanların güçlü nakaratlarının, aşkın ve zaferin şarkılarının çalkalandığını ve yankılandığını duyuyor musun? Ben vatanın ruhuyum, ben yarı yollu yarı askerim. Pazar günlerinin umuduyum.

İş günlere refah katar, şarap pazarları mutlu kılar. Aile masasının üzerindeki

dirsekler ve katlanmış kolluklar... Beni şerefle zafere götüreceksin ve gerçekten de mutlu olacaksın.

“Yaşlı karının gözlerini, günlük kederlerinin ve en eski umutlarının yaşlı yoldaşını ışıldatacağım. Bakışlarına erişip gözbebeklerinin dibine gençliğinin ışıltısını bırakacağım. Ve benim sevgili bembeyazım, yük beygiriyle aynı yorgunluğu yaşayan bu küçük zavallı katırın da beşiğini renklendireceğim ve hayatın bu yeni koşucusu için eski savaşçıların kaslarını sıkılaştıran yağ olacağım.

“Yüreğinin en derinine leziz bir sebze gibi düşeceğim. Binbir zorlukla sürülen ekin tarlasını bereketlendiren tohum olacağım. Samimi birlikteliğimiz şiiri yaratacak. Sadece ikimize ait bir Tanrı yaratacağız ve tüm bunlar, kuşlar, kelebekler, meleklerin saçları, parfümler ve tüm kanatlı şeyler gibi sonsuzluğa doğru uçacaklar. İşte şarap o gizemli dilinde bunları mırıldanır. Bencil ve kardeşleri-

nin acılarına kapalı kalbi ömründe bu şarkıyı duymamış olan adama yazık!

İsa, suçluların yanında bugün ortaya çık-
saydı kendisine durumunun sürekli bü-
yütüldüğünü kanıtlayacak bir savcı bu-
lacağını düşünmüşümdür hep. Şarap mı?
Şarap her gün tekrarlanır. Her gün lütuf-
larını tekrarlar. İşte ahlakçıların ona
karşı olan hırsını açığa kavuşturan da
budur. Ahlakçılar derken, sözüm ona
ahlakçı ikiyüzlülerden bahsediyorum.

Ama burada başka bir şey daha var. Bi-
raz daha aşağıya inelim. Sözün gelişi bü-
yük şehirlerin atıklarıyla yaşayan o gi-
zemli varlıklardan birini inceleyelim;
sonuçta ilginç meslekler çıkabiliyor.
Bunların sayısı çok fazladır. Birkaç kez
dehşet içinde hiç mutluluk vermeyen,
hiçbir keyif barındırmayan mesleklerin,
hiç hafiflemeyen yorgunlukların, telafisi
olmayan acıların varlığını düşünmüştüm.
Yanıliyordum. Başkentte geçen bir gün-
den sonra oranın artıklarını toplamakla
görevli bir adama bakalım. Büyük şehrin

attığı, kaybettiği, adadığı, buruşturduğu her şeyi o sıralayıp biriktiriyor. Döküntülerin karmakarışık arşivlerini karıştırıyor. Onlardan akıllıca bir seçmece oluşturuyor; bir cimrinin hazineyi toplayacağı gibi Endüstri'nin kutsallığında çiğnenmiş ve yarar veya sevinç malzemelerine dönüşecek çöpleri topluyor.

İşte gecenin ayazının yalayıp geçtiği sokak lambalarının kör aydınlığında, Saintes-Geneviève dağından gelen küçük aile topluluklarıyla dolu ve kirli sokaklarının birinden yukarı çıkıyor. Üzerinde samandan yapılma yedi numaralı şalı var. Her gününü gezip tozup, mısralar arayaarak geçiren genç şairler gibi çakırkeyf bir halde kaldırımlara çarpa çarpa geliyor. Kendi kendine konuşuyor; gecenin soğuk ve karanlık havasına içini döküyor. Bu, en lirik trajedilerin bile acıyacağı anlık bir monolog. “İleri! Arş; bölük, baş, silah!” Tıpkı Buonaparte'nin Sainte-Hélène adasında can çekişmesi gibi! Saniyorsunuz ki yedi sayısı kraliyet esasına,

saman şal da imparatorluk mantosuna dönüşmüş. Şimdi de ordusuna övgüler yağıdırıyor. Savaş kazanıldı ama gün çok sıcaktı. Atının üzerinde zafer tanklarının altından geçiyor.

İçi rahat. Keyifle heyecanlı bir dünyanın alkışlarını dinliyor. Az sonra tüm yasaların üstünde olan kendi yasalarını bildirecek. Halklarını mutlu kılacağına onurlu bir şekilde yemin ediyor. Kötülük ve sefalet insanlık sayesinde yok oldu.

Ve buna rağmen sırtındaki küfenin ağırlığıyla iki büklüm olmuş bir sırtı ve omuzları var. Temizlik eziyetinden usanmış.

Kırk yıllık çalışma ve alışverişle tükenmiş.

Yıllar onu eskitiyor ama şarap tıpkı yeni bir Pactole gibi durgun veya entelektüel insanlığa doğru koşuyor. İyi krallar gibi hizmetleriyle hüküm sürüyor ve fetihlerini adamlarının ağzından çıkan şarkılara dönüştürüyor.

Yerkürenin üzerinde sayısız, isimsiz bir kalabalık var; bu kalabalığın uykusu eziyetleri yeterince dindiremez. Şarap onlar için şarkılar ve şiirler besteler.

Şüphesiz birçok insan benim hoşgörölü olduğumu düşünüyordur. “Sarhoşluğu temize çıkarıyor, rezilliği övüyorsunuz” Lütuflar karşısında şikâyetleri göz önünde bulunduracak cesaretim olmadığını itiraf edeyim. Zaten şarabın insanoğluna benzediğini söylemiş ve suçlarının erdemlerine eşit olduğu konusuna katıldığımı belirtmiştim.

Daha iyisini yapabilir miydim? Zaten aklımda başka bir fikir var. Şayet şarap insan yapımı olmaktan çıkarsa, sanırım yeryüzünün sağlığında ve zekâsında bir boşluk, bir yokluk, kendisini sorumlu tuttuğumuz her türlü aşırılık ve sapkınlıktan çok daha beter bir hataya yol açacaktır. Asla şarap içmeyen insanların, saf ya da düzenli olsunlar, gerizekâlı ya da riyakâr olduklarını düşünmek mantıklı değil mi? Gerizekâlılar; yani ne insan-

lığı ne de doğayı tanımayan insanlar, sanatı gelenekçi yollara iten sanatçılar, mekanik işi yücelten işçiler... Riyakârlar; yani utanç dolu oburlar, gizli köşelerde içip, bir şeyler gizleyen sadeliğin yalancı kahramanları... Sudan başka bir şey içmeyen adamın kendi benzerlerinden sakladığı bir sırrı var demektir.

Şu bir gerçek: Birkaç sene önce, bir resim sergisinde, gerizekâlılar yığını parlatılmış, cilalı, endüstri nesnesi gibi verniklenmiş bir tablonun önünde birikmişti. Bu sanatın salt karşı teziydi; taklitçinin müritlerinin çılgınca başına üşüşükleri şey Drolling'in Mutfak'ıydı. Bu ufak ayrıntılarla dolu resimde uçuşan sinekler görölüyordu. Bu devasa nesne herkes gibi benim de dikkatimi çekmişti, ama o garip zayıflıktan utanç duyuyordum, çünkü bu korkunçluğun dayanılmaz çekiciliğinden başka bir şey değildi. En sonunda haberim olmadan felsefi bir merakla, insanoğlunun ne tarz bir ahlaki özellikle böylesine korkunç bir saçmalık

uydurabildiğini öğrenmenin yoğun arzusuyla ona yöneldiğimi fark ettim. Bunun kesinlikle kötü niyetli olduğu hakkında kendi kendimle iddiaya girmiştım. Bu konu hakkında bilgi topladım ve bu psikolojik bahsi kazanarak içgüdümü tatmin ettim.

Canavarın her sabah gün doğmadan kalktığını, hizmetçisini hırpaladığını ve süttten başka bir şey içmediğini öğrenmişim!

Birkaç hikâye daha eklersek konu hakkında kesin bir sonuca erişeceğiz. Günün birinde kaldırımda büyük bir yığın gördüm; bir şekilde aylakların omuzları üzerinden durumu gözleyebildim: Bir adam gözlerini gökyüzüne odaklamış yerde yüzüstü yatıyor ve başında dikilen bir başka adam da sadece el kol hareketleriyle onunla konuşuyordu. Yerde yatan adam sadece gözleriyle ona cevap veriyordu; ikisinde de inanılmaz bir iyi niyetlilik hali vardı. Ayakta dikilen ada-

mın hareketleri yerdeki adamın aklıyla şunları konuşuyordu:

“Gel, biraz daha gel, mutluluk burada, iki adım ötede, caddenin köşesine gel. Acının kıyısını tamamen kaybetmedik, henüz hayalin tam ortasında değiliz; haydi, cesaretlen dostum, bacaklarına düşünceni tatmin etmelerini söyle”

Tüm bunlar salınımlar ve uyumlu sallantılarla gerçekleşiyordu. Zaten kesinlikle ilk gelen ötekiydi, nehirde dolanıyordu, çünkü sonsuz mutlulukla dolu gülüşü karşılık veriyordu: “Dostunu rahat bırak. Acının kıyısı lütufkâr sislerin yeterince ardında kaldı. Hayalin göğünden isteyeceğim hiçbir şey kalmadı” Hatta ağzından belli belirsiz bir cümle, daha doğrusu kelimelere dönüşmüş belirsiz bir soluk çıktığını duydum: “Mantıklı olmak gerek”. Bu yüceliğin en yüksek mertebesidir. Ama sarhoşluğun içinde göreceğiniz gibi üstsoyluluk vardır. Her zaman hoşgörülle dolup taşan dost, kabareye yalnız gider, sonra da elinde bir iple geri

döner. Şüphesiz tek başına gezinmek ve mutluluğun ardından tek başına koşmak fikrinden tiksiniştir; işte bu yüzden dostunu aramaya arabayla gelir. Araba iptir; arabayı belinden geçirir. Yerde yatan dostu gülümser: Bu şefkat dolu düşünüşü anlamıştır. Diğer bir düğüm atar; sonra da sakın ve sessiz bir at gibi adım atmaya başlar ve dostunu mutlulukla sözleştiği yere kadar götürür. Taşınan, daha doğrusu sürüklenen adam kaldırımını sırtıyla cilalarken yüzünde hâlâ kaybolmayacakmış gibi duran bir gülümseme vardır.

Kalabalık aptal aptal bakınır çünkü çok güzel olan, insanoğlunun şairane güçlerini bile aşan şey duygu yoğunluğundan ziyade şaşkınlık yaratır.

Bir adam vardı, bir İspanyol, uzun süre Paganini ile yolculuk etmiş bir gitarist... Bu Paganini'nin resmen büyük zafer kazandığı dönemden önceye denk geliyordu.

İkisi birlikte çingenelerin, aylak müzisyenlerin, ailesi ve vatanı olmayanların o devasa serseri hayatını devam ettiriyorlardı. İkisi birlikte, bir keman ve bir gitarla geçtikleri her yerde konser veriyorlardı.

Bu şekilde uzun zaman farklı memleketlerde dolandılar.

Benim İspanyol öylesine bir yeteneğe sahipti ki Orpheus'un "Ben doğanın efendisiyim" dediği kadar vardı. Geçtiği her yerde tellerini gıcırdatarak ve başparmağının altında bir ahenk içinde titreterek kalabalığın kendisini takip ettiğinden emindi. Bunun gibi bir sırrınız olursa asla açlıktan ölmezsiniz. Kendisi sanki İsa Mesih'miş gibi takip ediliyordu. Bana bu adamın, kesik sesler çıkaran bir enstrümandan kolaylıkla devamlı sesler çıkarabildiği iddia edildi.

Geliri Paganini topluyordu; herkesin tahmin edebileceği üzere sosyal fonların yönetimi ondaydı.

Kasa idarecinin üzerindeydi; bir gün tepede, öbür gün aşağıda, bugün çizmesinin içinde, yarın giysisinin iki dikişi arasındaydı. Sağlam içici olan gitarist finansal durumun nerelerde olduğunu sorduğunda Paganini hiçbir şey kalmadığını, hiçbir şeyden de az kaldığını söylüyordu, çünkü Paganini hep yaşlılar gibi yalnız kalmaktan endişe ediyordu.

İspanyol ona inanırdı ya da inanmış gibi yapardı ve bakışlarını yoldaki ufka odaklayıp kemanını gıcırdatarak ayrılmaz yol arkadaşına acı çektirirdi. Paganini yolun öte ucundan yürürdü. Bu, birbirlerini rahatsız etmemek için uyguladıkları karşılıklı bir anlaşmaydı. Böylece her biri yürürken bestelerine çalışıyorlardı...

Ardından, biraz gelir elde etme şansı sunan bir yerlere geldiklerinde ikisinden biri bestelerinden birini çalmaya başlar, diğeri de onun yanında bir çeşitleme çalarak ona yoldaşlık eder, destek olurdu. İkisinden hangisi bu aylıklık hayatından keyif alıp şiir kazanmıştır, bunu kimse

bilemeyecek. Birbirlerini terk etmişler, nedenini bilmiyorum. İspanyol tek başına seyahat ediyordu.

Bir akşam Jura isimli küçük bir kente gelir; belediye salonlarından birinde yapılacak olan konseri afişlere bastırır ve etrafa haberini salar. Konseri sadece kendisi verecektir, gitardan başka bir şey yoktur. Birkaç kafede tıngırdatarak kendini tanıtır ve bu sırada kentin birkaç müzisyeni bu yabancı dehadan etkilenirler.

Sonuçta konsere bir sürü insan gelir.

Benim İspanyol kentin bir köşesinde, mezarlığın yanında, başka bir İspanyol, bir şehir bulup ortaya çıkarmış. O da bir çeşit kabir müteahhidi, mezar taşı yapan bir mermerciymiş.

İç karartıcı meslekleri olan tüm kişiler gibi sağlam içermiş. Hem şişe hem de memleket aynı olunca ikisinin de aklı uzaklara gitmiş, müzisyen bir daha mermercinin yanından ayrılamamış. Konserin olduğu gün, tam da konser saatinde

ikisi birlikte içiyorlarmış, ama nerede? Bilinmesi gereken buydu. Kentin bütün kabareleri, kafeleri alt üst edildi. Sonunda tarifi imkânsız meyhanelerden birinde, kendisi kadar sarhoş olan arkadaşının yanında bulundu. Ardından Kean ve Frederick'inkine benzer sahneler yaşandı. En sonunda çalmayı kabul etmişti ama akıllara zarar bir fikri vardı: “Sen de benimle çalacaksın” dedi arkadaşına. Arkadaşı reddetti, bir kemanı vardı ama dünyanın en korkunç katilinden daha beter çalardı. “Sen de çalacaksın, yoksa ben de çalmam.” Ne söylenebilecek bir söz ne de karşı çıkılacak bir sebep vardı, kabul etmek zorunda kalmıştı. İşte ikisi de yolun ortasında, nazik burjuvazinin karşısındaydı. İspanyol “Şarap getirin,” dedi. Herkesin tanıdığı kabir zanaatkârı-tabii kimse onu müzisyen olarak tanı-mıyordu- kendinden utanmak için fazla sarhoştı. Şaraplar getirildiği anda ikisinde de şarapların açılmasını bekleyecek sabır kalmamıştı. Benim haytalarım

görgüsüz insanlar gibi bıçak darbeleriyle şarap şişelerini kesmeye başladılar. Bir düşünün en şık takımlarını giymiş kesimin halini! Bayanlar geriye çekildi ve yarı güçlü görünen bu iki sarhoşun önündeki bir sürü insan gözlerine inanamayarak kaçıştılar.

Neyse ki merakı edebiyatla sönmeyen ve kalmaya cesaret edenler vardı...

“Başla,” dedi gitarist mermerciye. O sarhoş kemandan ne çeşit bir ses çıktığını tasvir etmek imkânsız; sanırdınız çıldıran Bakhus eline bir testere almış taş yontuyor. Ne çalışıyordu ya da ne çalmaya çalışıyordu? Ne önemi var, nasılsa ilk ilham gelmişti. Birdenbire çok hoş, canlı, oynak bir melodi zılgıtcı gürültüyü kapladı, uzaklaştırdı, söndürdü, yok etti; gitarın sesi öylesine yüksek çıkıyordu ki keman artık duyulmaz hale gelmişti. Yine de mermerci sarhoş bir hava katıyordu. Gitar çok yüksek bir sesle kendini ifade ediyor, gevezelik ediyor, şarkı söylüyor, korkunç bir coşkuyla, kendinden

emin ve duyulmamış bir söylemin saflığıyla ortaya atılıyordu. Gitar, kör kemanın teması üzerinden bir çeşitleme yapıyordu. Kemanın kendisini yönlendirmesine izin vermişti ve ondan çıkan sesler sürüsünün çıplaklığını bir anne şefkatiyle, güzellikle örtüyordu. Okuyucum bunun tasvirinin imkânsız olduğunu anlayacaktır; bunu bana gerçek bir şahit ciddiyetle anlattı. Sonunda onları dinleyen topluluk daha beter sarhoş olmuş; İspanyol'a bir sürü güzel söz söylemişler, onu tebrik etmişler ve büyük bir coşkuyla karşılamışlar. Ama şüphesiz, oranın insanlarının karakteri onun hoşuna gitmemiştir çünkü bir daha çalmayı kabul etmemiş. Peki, şimdi nerede? Son düşlerini hangi güneş görmüştür? Kozmopolit ganimetini hangi toprak bilmiştir? Hangi tepe çöküşüne şahit olmuştur? Kayıp çiçeklerin sarhoş eden kokuları nerededir? Eski batan güneşlerin düşsel renkleri nerededir?

III

Süphesiz size yeni hiçbir şey öğretmedim. Şarabı hepimiz biliyoruz, hepimiz seviyoruz.

Şimdilik pek olası gözükmüyor, ama günün birinde gerçek bir filozof doktor olursa şarap hakkında iyi bir araştırma yapabilecek, bir tarafını şarabın öteki insanı oluşturduğu bir çeşit ikili psikoloji ortaya koyacaktır. Bazı içkilerin nasıl ve neden düşünen varlığın kişilik özelliklerini daha ön plana çıkarma ve mistik bir işlem dahilinde, doğal insanın ve şarabın, hayvansı tanrının ve bitkisel tanrının kutsal üçlemede Baba ve Oğul rollerine büründükleri üçüncü kişiyi yaratma yetisi barındırabildiklerini açıklaya-

caktır; bu ikisi Kutsal-Ruh'u, ikisini de iletlen üst insanı ortaya çıkarır.

Bazı insanlar vardır, şarap içmek onları öylesine güçlü kılar ki bacakları daha diri, kulakları daha keskin oluverir. Zayıf görünümü sarhoşken ilkel sarsıcı bir güce dönüşen birini tanımıştım. Şarap köstebeği şahine çevirir. Yaşlı bir yazar şöyle demiş: Şarabı içme mutluluğundan başka hiçbir şey içen adamın mutluluğuna tekabül edemez. Aslında şarap insanlığın yaşamında çok dostane bir yere sahiptir; öylesine dostane ki panteist fikirlere kapılan birkaç aklıbaşında adamın ona bir kişilik atfetmesine şaşırırmam. Şarap ve insan bende sürekli çarpışan, hiç orta yolu bulamayan iki dövüşçü arkadaş izlenimi uyandırıyor. Kaybeden hep kazananı öpüyor. Kötü sarhoşlar vardır; onların doğası kötüdür. İyi adamın mükemmel hale geldiği gibi kötü adam da tiksiniç hale gelir.

Biraz sonra birkaç senedir moda olan bir maddeden, bir grup amatör için leziz

olan, etkileri şaraptan çok daha çağrıcı ve güçlü bir çeşit ilaçtan bahsedeceğim. Özenle bütün etkilerini tasvir edeceğim; sonra, şarabın farklı etkilerinin resmini elime alarak kendisinden memnun olmayan insanoğlunun kendi kişiliğini bir çeşit tanrılığa yükseltmek için kullandığı bu iki yapay yöntemi kıyaslayacağım. Haşhaşın yan etkilerini ve içimizde, daha doğrusu insanın beyninde görüntü olarak filizlendirdiği bilinmez lütufların zenginliğine rağmen, en basit hatasının, şarabın insancıl hatta eylem insanı olmasına karşın, anti-sosyallik olduğunu göstereceğim.

ESRAR

IV

Kenevir hasatı sırasında kadın ve erkek işçilerin kişiliklerinde ara sıra garip değişiklikler olur. Sanki hasattan ne olduğu bilinmez, baş döndüren bir esans yükselir; onların bacaklarının aralarından dolanıp zihinlerine kadar erişir. Hasat işçisinin bir zamanlar hayaller uçuşan kafasında fırtınalar esmeye başlar. Uzuvarları güç kaybeder ve hizmet etmeyi reddeder. En azından şu kadarını biliyorum: çocukken yonca yığınlarının arasında yuvarlanarak oynarken benim de içimde benzer hisler uyanırdı.

Fransız kenevirinden esrar elde edilmeye çalışıldı. Şimdiye kadar tüm denemeler başarısızlıkla sonuçlandı ve her ne

pahasına olursa olsun olağanüstü hazlardan faydalanmak isteyen düşkünler Akdeniz üzerinden gelen, yani Hint veya Mısır esrarıyla amaçlarına erişmeye devam ettiler. Esrarın bileşimi Hint keneviri, yağ ve küçük bir parça afyonun kaynatılmasıyla elde edilir.

İşte size tamamen kendine has bir kokusu olan yeşil bir reçel; öyle bir rayihası vardır ki gücünün ve tabiri caizse yoğunluğunun doruğunda olan her saf kokunun yapacağı gibi birçok tiksintiyi ortadan kaldırıverir.

Bundan sadece bir ceviz büyüklüğünde ya da küçük bir kaşığı dolduracak miktarda yanınıza alın ve tüm sarhoşluklarıyla, gençlik çılgınlıklarıyla ve tabii ki sonsuz ahiret sevinçleriyle mutluluğa sahip olun. Mutluluk küçük bir parça reçel halinde işte burada. Çekinmeden alın, merak etmeyin ölmezsınız; bedeninizdeki organların hiçbirine ciddi bir zarar gelmez. Belki isteğiniz azalacaktır ama bu başka bir konu. Genelde esrarın

güçlü bir şekilde etki etmesi ve etkisini göstermesi için çok sıcak bir kahveyle karıştırmak ve bunu aç karnına içmek gerekir. Akşam yemeği saat on sularına hatta gece yarısına ertelenir, sadece hafif bir çorba içilebilir. Bu kurala aykırı gelecek bir durum, en basitinden maddeyle etkileşime geçecek bir akşam yemeği ya kusmaya ya da esrarın etkisini kaybetmesine yol açacaktır.

Bu kurala uymayan birçok ihmalkâr ya da aptal kişi esrarı etkili bir madde olmamakla suçlar.

Bu az miktardaki maddenin emilimi başlar başlamaz –bu işlem belirli bir oranda çözülme gerektirecektir; daha önce de belirttiğim gibi bu karışımın öyle bir rayhası vardır ki bazı kişilerde çok kısa süreli mide bulantılarına yol açabilir-kendinizi aniden gergin ve endişeli bir halde bulursunuz. Esrarın olağanüstü etkilerinden bahsedildiğini duydunuz diyelim. Hayal gücünüz ilginç bir fikir, ideal bir sarhoşluk keşfetti ve gerçeği,

sonucun sizin beklentinizle örtüşüp örtüşmeyeceğini öğrenmek için sabırsızlanıyorsunuz. Bu sulu karışımın emilimi ile ilk belirtiler arasındaki sürecin uzunluğu kişinin huylarına ve tabii ki alışkanlığa göre değişir. Daha önceden bu maddeyle tanışıklığı ve nasıl kullanılacağına dair bilgisi olanlar bazen yarım saat içinde vücutlarını saran ilk belirtileri yaşamaya başlarlar.

İnsanın kişiliğinde bir yoğunlaşmaya, aynı zamanda da olaylara ve yerlere dair çok canlı hislere yol açan esrarın etkisine uygun ortam ve durumlarda boyun eğilmesi gerektiğini söylemeyi unutmuşum. Salt mutluluk ve rahatlık bereket kazanırken salt acı ve sıkıntı da yoğun bir şekilde derinleşir. Eğer tamamlanacak keyifsiz bir işiniz varsa, ruhunuz kedere gömüldüyse veya ödenecek bir faturanız varsa kendi kendinize böyle bir deneyim yaşamaya kalkışmayın. Uyarıyorum: esrar eyleme uygun değildir. Şarap gibi sakinleştirmez, sadece kullanıl-

dığı güncel ortamlarda insanın kişiliğini sınırlarına itmekten başka bir şey yapmaz. Olabildiğince güzel bir daire ya da hoş bir manzara, sakin ve özgür bir ruh ve entelektüel yapısı sizinkine yakın olan birkaç suç ortağı ve mümkünse biraz müzik gerektirir.

Çömezler ilk denemelerinde çoğunlukla etkilerin gecikmesinden yakınırlar. Belirtileri endişe içinde beklerler ve işin zevkine çabucak varamadıklarından bu işi ve esrarın bünyeyi nasıl ele geçirdiğini bilenlerin dalga geçeceği türden hiçbir şey olmamış havası taslarlar. Önce garip ve karşı konulmaz kahkaha krizlerine girersiniz. En kaba sözcükler, en basit düşünceler garip ve yeni bir görünüm kazanır.

Bu coşku hali size bile katlanılmaz gelir ama karşı koymak faydasızdır. Şeytan sizi ele geçirmiştir, direnmek için harca-
yacağınız gücün tamamı kötü etkileri hızlandırmaktan başka bir şeye yaramayacaktır. Çılgın ve aptal halinize gülersi-

niz, arkadaşlarınız sizin yüzünüze güler ve siz onları takmazsınız çünkü hoşgörü hali kendini göstermeye başlamıştır.

Bu baygın coşku, mutluluğun içindeki rahatsızlık, bu güvensizlik, hastalığın kararsızlığı genelde kısa sürer. Zaman zaman kelime oyunlarına hiç yeteneği olmayan insanların ardı arkası gelmeyen cinas zincirlemeleri, bu ilginç sanatın en güçlü ustalarını bile baştan çıkaracak gerçekleşmesi imkânsız fikir benzerlikleri kurdukları da görülür. Birkaç dakika içinde fikir ortaklıkları öylesine zayıflar, görüşlerinizi birbirine bağlayan ipler öylesine incelir ki artık sizi sadece suç ortaklarınız, iman yoldaşlarınız anlayabilir. Şen şakraklığınız, kahkahalarınız sizinle aynı hali paylaşmayan kişiye saçmalığın dik âlâsı gibi gelir.

Bu zavallının bilgeliği sizi haddini aşacak kadar eğlendirir, soğukkanlılığı sizi ironinin sınırlarına iter; bu adam sizin için tüm insanlığın en deli ve en komik adamıdır. Dostlarınıza gelince, onlarla

mükemmel şekilde anlaşırsınız. Kısa sürede sadece bakışlarınızla anlaşır hale gelirsiniz. İşin aslı, onlarla aynı dünyayı paylaşmayan kişinin sadece anlaşılması imkansız bir coşkuyla keyiflenen insanlar olduğunu görmesi oldukça komik bir durumdur. Hepsi ona içtenlikle acırlar. O andan itibaren üstünlük inancı zekânızın ufkuna işaret etmektedir. Kısa süre içinde sınırsız bir şekilde büyüyecektir. Bu ilk safhada iki çirkin sahneye tanıklık ettim. Esrarın özelliklerini önemsemeyen ve belki de daha önce bahsini hiç duymamış olan ünlü bir müzisyen neredeyse herkesin esrar kullanmakta olduğu bir ortama girer.

Kendisine esrarın mükemmel etkileri anlatılmaya çalışılır. Terbiyeli biri olduğundan nezaket gereği birkaç dakika duraksayan bir adam edasıyla zarifçe güler. Herkes daha çok güler; esrar almış ve ilk safhada olan bir adam inanılmaz derecede komik bir zekâ kıvraklığına erişmiştir. Kahkahalar, anlaşılması imkânsız aşırı-

lıklar, kavranılması mümkün olmayan kelime oyunları ve tuhaflıklar devam eder. Müzisyen, bu kaba sanatçı güldürüsünün kötü olduğunu ve zaten yazarlar için de oldukça yorucu olabileceğini söyler.

Coşku daha da artar. Bizimki, “Bu şaka sizin için hoş olabilir ama benim için değil” der. Kafası hoşlardan biri “Bizim için hoş olması bize yeter” diye karşılık verir. Ardı arkası gelmeyen kahkahalar salonda yankılanmaktadır. Bizimki sinirlenir ve gitmek ister. Biri de kapıyı kilitleyip anahtarı saklar.

Bir diğeri bizimkinin önünde diz çöker ve ağlayarak tüm topluluk adına bu topluluğun kendisi ve içinde bulunduğu acınacak halin aşağılığı karşısında heyecanlandıysa ebedi teveccühünden de en az bu kadar canlanacağını söyler.

Herkes keman çalması için yalvarmaya başlayınca o da bu isteğe boyun eğer.

Keman sesi duyulup tüm daireye yayılır yayılmaz kafası hoş olanlardan birini

coşturmuştur. Her tarafta derin hıçkırıklardan, tiz iniltilerden ve gözyaşlarından başka bir şey duyulmaz. Şaşkınlık içinde kalan müzisyen duraksar; adeta bir tımarhaneye gelmiştir. Ebedi mutluluğu en hoş görünenlerden birine yaklaşır ve ona acı çekip çekmediğini ve kendisini rahatlatmak için ne yapılabileceğini sorar. Bunun üzerine bu ebedi mutluluğun tadına bakmayan ve olumlu bir görüşe sahip olan biri limonata içmesini, yani asit almasını önerir. Keş kendinden geçmiş bir halde ona tasviri imkânsız bir küçümsemeyle bakar; onu en rezil küfürleri savurmaktan alıkoyan tek şey gururdur. Aslına bakılırsa mutluluktan uçan bir keşi kızdırmanın en iyi yolu onu iyileştirmeye çalışmak değil midir?

İşte senin için tam anlamıyla ilginç bir durum: Esrar almış insanlara tütün ve serinletici içkiler götürmekle görevlendirilmiş bir hizmetçi kadın kendisini garip suratların ve ölçüsüzce büyümüş gözlerin ortasında bulur ve anlamsız bir kahka-

hanın kopmasıyla birlikte adeta bu ah-lâksız ortam, bu toplu delilik tarafından uyuşturulmuşçasına elindeki tepsiyi üstündeki kaseler ve bardaklarla beraber düşürür. Tepsiyle birlikte üstündeki her şey kırılır ve hizmetçi tabanları yağlar. Herkes gülmektedir. Ertesi gün, saatler boyunca ilginç bir şey yaşadığına, moda girdiğine, çok komik olduğuna, çok bilmem ne olduğuna kendisini inandırır fakat esrar almamıştır.

İkinci safha, uçlarda gezinen bir ferahlık hissiyle, büyük bir zayıflık duygusuyla kendini belli eder; tabiri yerindeyse bir sakarlık, kafanızda bir ağırlık ve tüm varlığınıza yayılan genel bir salaklık hali hissedersiniz. Gözleriniz büyür, adeta kendinden geçmenin şiddetli etkisiyle her yönden çekiştiriliyordur. Solgunlaşan yüzünüz iyice rengini kaybeder ve yeşilimsi bir renge bürünür.

Dudaklarınız büzüşür, ufalır; neredeyse ağzınızın içine kaçmak ister. Ciğerlerinizden boğuk ve derin soluklar kaçar;

adeta eski doğanız yenisinin ağırlığını taşıyamıyordur. Duyularınız olağanüstü bir keskinliğe ve hassasiyete erişir. Bakışlarınız sonsuzu deler geçer. Kulaklarınız en tiz gürültülerin arasında en fark edilemeyecek sesleri algılar.

Sanrılar başlar. Sizin dışınızdaki nesneler canavar benzeri görünümlere bürünür. Size bilinmeyen her türlü şekli gösterir.

Ardından bunların şekli bozulur, bu nesneler değişime uğrar ve en sonunda benliğinize girer ya da siz onların içine girersiniz. En benzersiz kelime oyunları, açıklanması en imkânsız olan fikir ters-yüzleri gerçekleşir. Seslerin rengi, renklerin bir tınısı vardır. Müzik notaları birer rakamdır ve müzik kulağınıza eriştikçe siz inanılmaz bir hızla mucizevi aritmetik hesaplamalarını çözümlersiniz. Oturmuş piponuzu içerken kendinizi piponuzun içinde sanırsınız ve aslında piponuz sizi içmektedir, mavimsi dumanlardan kendinizi solumaktasınızdır.

Kafanız iyi, sadece bir tek şey kafanızı meşgul ediyor ve sizi endişelendiriyor. Piponuzdan nasıl çıkacaksınız? Bu sonsuz bir tasavvurdur. Büyük bir çabayla elde ettiğiniz kısa bir ayıklık molası sarıkaçlı saate bakmanıza olanak verir. Ebediyet bir dakika sürmüştür. Bir başka düşünce silsilesi sizi alır götürür; sizi bir dakika boyunca canlı burgacına sürükler ve bu bir dakika da yeni bir ebediyet olacaktır. Zaman ve varlık oranları sayısız yığınlar, his ve fikir yoğunlukları tarafından darmadağın edilir. Bir saatlik bir zaman diliminde birçok insan yaşamı gözünüzün önünden geçer. İşte tam burada Tılsımlı Deri söz konusudur. Organlar ve haz arasında artık bir denklem kalmamıştır.

Bazı çok tanrıçı şairleri ve büyük komedyenleri ortaya koyan nesnellik öyle bir hale gelir ki kendinizi dışınızdaki nesnelerle karıştırır olursunuz. İşte, siz rüzgâra boyun eğen ve doğaya bitkisel ezgiler mırıldanan bir ağaç oluvermişsi-

niz. Şimdi de alabildiğine genişleyen gökyüzünün maviliğinde süzülüyorsunuz. Acıların tamamı yok olmuş.

Artık savaşıyorsunuz, kendinizden geçmişsiniz, artık kendinizin efendisi değilsiniz ve bunun için üzülmiyorsunuz. Kısa bir süre sonra zaman kavramı tamamen yok olacak.

Yine de zaman zaman kısa süreli bir ayılma anı yaşanabilir. Muhteşem ve düşsel bir dünyadan çıktığınızı sanırsınız. Hâlâ kendi kendinizi gözlemleyebilme yetisini koruduğunuz doğrudur ve yarın yaşadığınız hislerden birkaçının hatırasını hâlâ barındırıyor olacaksınız. Ama bu psikolojik deneyimi uygulayamazsınız. Bahse girerim bir tüyü ya da bir kurşun kalemi yontamazsınız; bu sizin gücünüzü aşar.

Zaman zaman da müzik size sonsuz şiirler okur, sizi korkunç ya da perili dramların ortasına yerleştirir. Kendini gözleminizin önündeki nesnelerle özdeşleştirir. Tavan resimleri vasat veya çirkin olsa

bile korkunç bir yaşantıya dönüşür. Büyüleyici ve berrak su, sarsılan çimenlikte akar gider. Parıldayan koltuklarında oturan peri kızları gökten ve sudan daha berrak ve kocaman gözleriyle size bakarlar. Hanların duvarlarını süsleyen en çirkin resimlerde, en kaba kaplama kâğıtlarında yerinizi bulur rolünüzü oynarsınız.

Esrarla aydınlanan ve bir parça sanat-kârlık barındıran tüm düşüncelerde suyun ürkünç bir göz alıcılığa büründüğünü fark ettim. Akan sular, su fışkırmaları, birbiriyle uyumlu şelaleler, denizin engin mavisi benliğinizin derinliklerinde harekete geçip şarkılar söyler. Aslına bakılırsa bu haldeki bir adamı berrak bir su kenarına bırakmak pek de hoş olmayabilir; belki de koşuktaki balıkçı gibi Ondine'in kendisini alıp götürmesine izin verebilir.

Akşam sona ererken bir şeyler yenilebilir ama bu süreç mutlaka acılı bir şekilde tamamlanacaktır. İnsan kendisini

maddi olguların o kadar üzerlerinde bir yerde bulur ki kesinlikle entelektüel cennetinin içinde boylu boyunca yatmayı tercih edecektir. Yine de bazı durumlarda açlık olağanüstü bir şekilde ortaya çıkıverir ama bir şişeyi, bir çatalı ve bıçağı kaldırmak için büyük bir cesarete ihtiyaç duyulacaktır.

Bir çift kriz tekrarıyla, yeni bir mide bulantısının eşlik ettiği baş döndürücü bir sarhoşlukla ikincisinden ayrılan üçüncü safha tasviri mümkün olmayan bir şeydir. Doğuluların ‘keyif’ diye adlandırdıkları budur: Salt mutluluk. Bu artık dönüp duran ve fırtınalı bir şey değildir. Bu, sakin, hareketsiz ve sonsuz bir mutluluktur. Tüm felsefi sorunlar çözüme ulaşmıştır. Din bilimcilerin mücadele ettikleri ve akılcı insanlığın ümitsizliğini ortaya çıkaran tüm çetin sorular artık beraklaşmış aydınlığa kavuşmuştur. Tüm zıtlasmalar birlik haline gelmiştir: İnsanoğlu tanrıyı geçmiştir.

İçinizde bir yerlerde şu sözler yankılanır: “Sen bütün insanlardan üstünsün, hiçbirisi senin şu an düşündüklerini, şu an hissettiklerini anlamıyor. Onlara karşı duyduğun sonsuz aşkı bile anlamaktan acizler. Ama bu yüzden onlardan nefret etmeye gerek yok; onlara acımak gerek. Mutluluğun ve erdemlerin engini tam karşında açılıyor. Kimse senin ne denli yüce bir erdeme ve zekâyâ eriştiğini bilemeyecek. Düşüncelerinin yalnızlığında yaşa ve insanlara acı çektirmekten kaçın” Esrarın en gülünç acayipliklerinden biri de her kim olursa olsun birisine acı verme endişesidir; bu endişe deliliğe kadar gidebilir. Elinizde olsa insanoğlunun son bireyinde korku yaratmamak için içinde bulunduğunuz doğaüstü hal-den bile sıyrılmak istersiniz.

Bu aşırılık halindeyken narin ve sanatçı ruhlarda aşk en eşsiz şekillere girer ve en garip bileşimlere bürünür. Ölçüsüz bir çapkınlık yoğun ve duygu yüklü bir babalık hissine karışabilir. Son gözle-

mim de sıradan olmayacaktır. Ertesi sabah gün ışığının odanıza yerleştiğini gördüğünüzde ilk hissiniz büyük bir şaşkınlık olacaktır. Zaman tamamıyla ortadan kaybolmuştur. Az önce geceydi, şimdiyse gündüz. “Acaba uyudum mu yoksa uyumadım mı? Sarhoşluğum bütün gece mi sürdü? Zaman kavramı ortadan kalktığına göre gecenin tamamının benim için değeri sadece bir saniyecik mi? Yoksa görünümlele dolu bir uykunun kanatlarına mı gömüldüm?” Bunu bilmek imkânsızdır. Muhteşem bir ruhun huzurunu ve hafifliğini yaşadığınızı düşünürsünüz; hiçbir yorgunluk yoktur. Fakat ayağa kalktığınız anda eskiden kalma bir sarhoşluk ortaya çıkar. Güçsüz bacaklarınız sizi zorlukla taşıyordur, narin bir eşya gibi düşüp kırılmaktan endişe edersiniz. Cazibeden yoksun olmayan bir bitkinlik ruhunuzu ele geçirir. Eylem halinde herhangi bir iş yapmaktan ve güç sarf etmekten aciz durumdasınızdır. Bu, tanrıtanımaz israf sayesinde çok

miktarda sinir sıvısı harcamanızın size bıraktığı hak edilmiş bir cezadır. Kişiliğinizi göğün dört bir yanına fırlattınız ve şimdi de onları bir araya getirip bir bütün olarak yoğunlaştırmakta zorluk çekiyorsunuz.

V

Esrarın her insan üzerinde yukarıda tasvir ettiğim her etkiyi gösterdiğini söylemiyorum. Ben, birkaç değişken dışında, sanatçı ve felsefî bünyelerde genelde ortaya çıkan durumlara teğet geçen birkaç şey anlattım. Ama bazı tür huylar vardır ki bu madde onlarda yaygaralı bir delilikten, sersemliğe benzeyen şiddetli bir sevinçten, danstan, tepinmelerden, çılgınlardan, kahkahalardan başka bir şey yaratmaz. Tabiri yerindeyse onlar tamamen maddi bir esrar almışlardır. Onlara şiddetle acıyan tinselciler için dayanılmazlardır. Kötü karakterleri bir patlamayla ortaya çıkar. Bir keresinde saygın bir yargıç, onurlu bir adam gördüm; bu âlemdeki

insanların dedikleri gibi, esrar bünyesini ele geçirdiği anda, yapmacık ağırbaşlılığı onu her zaman dedikodunun en densizini bir anda ağzından kaçırmaya itiyordu. İçindeki gerçek canavar ortaya çıkıyordu. Benzerlerinin eylemlerini yargılayan bu adam, bu Togatus gizliden gizliye dedikodu yapmayı öğrenmişti.

Böylelikle şunu da belirtmiş olayım: Daha önce bahsettiğim ve şairane düşüncenin aşırı gelişmesinden başka bir şey olmayan bu kişisizlik, bu nesnellik asla bu tarz insanların esrarında bulunmayacaktır.

VI

Mısır'da, en azından ülke içinde devlet esrarın satışını ve pazara sunulmasını destekliyor. Bu tutkuya kapılmış mutsuzlar eczaneye gidip başka bir ilaç alma bahanesiyle daha önceden hazırlanmış olan ufak dozlarını satın alıyorlar. Mısır hükümeti oldukça haklı.

Akılcı hiçbir ruh hali esrar kullanımıyla birlikte varlığını asla devam ettiremez. Esrar kullanan adamdan ne savaşçı olur ne de vatandaş. Aslında varlığının temel şartlarını bozmak ve ortam ile yetilerinin dengesini kesintiye uğratmak insanoğluna yasaklanmıştır, bunları yaparsa düşkünlük ve entelektüel yoksunlukla cezalandırılır. Eğer dünya üzerinde yöneti-

lenlerini yoldan çıkarmak isteyen bir hükümet olsaydı esrarın kullanımını desteklemesi yeterli olurdu. Bu maddenin fiziksel hiçbir zarara yol açmadığı söyleniyor. Bu en azından şu ana kadar doğrudur çünkü bütün uzuvları iyi durumda olsa bile hayal görmekten başka bir şey yapmayan ve eyleme geçmekten aciz olan bir adam için nereye kadar sağlığının yerinde olduğu söylenebilir bilemiyorum. Burada ele geçirilen istektir ve istek en değerli organdır. Bir çay kaşığı reçelle bir anda yeryüzünün ve göğün tüm güzelliklerini edinebilen bir adam son binde birlik kısmı çalışmadan elde edemeyecektir. Her şeyden önce yaşamak ve çalışmak gerekir.

Şaraptan ve esrardan aynı makalede bahsetmek istedim çünkü aslında bu ikisinin benzer bir yönü var: İnsanoğlunda aşırı şairane duyguların gelişmesi. İnsanoğlunun, kişiliğini genleştiren yararlı ya da tehlikeli tüm maddelere karşı duyduğu çılgınca istek büyüklüğünün sahi-

didir. Ümitlerini sıcak tutmak ve sonsuzluğa yükselebilmek için can atar. Fakat bu i in sonuçlarını da görmek gerekir. Mesela sindirimi kolaylaştıran, kasları güçlendiren, kanı bolla tıran bir likörü ele alalım. Bu bile çok fazla miktarda alındığında kısa süreli bozukluklardan başka bir şeye yol açmaz. Ve i te size sindirimi sekteye u ratan, uzuvları g  s zle tiren ve yirmi dört saat boyunca sarho lu a yol açabilen bir madde! Şarap i te i kamçılar, esrar ise yok eder. Şarap fiziksel bir destektir, esrar ise intihar etmeye yarayan bir silah. Şarap kişiyi hoş ve sosyal kılar. Esrar ise yalnızlığa iter. Tabir yerindeyse biri  alı kandır di eriyse doğası gereği tembel. Peki bir hamleyle cenneti aya ımızın dibine getirebiliyorsak çalışmak, emek vermek, her ne olursa olsun bir şey üretmek neden? Sonuçta  arap çalışan ve onu içmeyi hak edenlerin i kisidir.

Esrar yalnızlık içindeki co kular sınıfına girer; sefil aylaklar için yapılmıştır.  a-

rap yararlıdır, verimli sonuçlar yaratır.
Esrar yararsız ve tehlikelidir.

VII

B u makaleyi bana değil pek az tanınmış parlak bir filozof, bir müzik teorisyeni ve konservatuar profesörü olan Barbereau'ya ait birkaç güzel söz ile bitiriyorum. Birkaç kişinin şu mutluluk zehrinden aldığı bir ortamda kendisinin yakınındaydım ve bana sözle anlatılması imkânsız bir küçümseme tavrıyla şöyle dedi: “Şevk ve arzu insanoğlunu doğa ötesi bir varoluşa yükselttiğine göre, rasyonel ve tinsel insanoğlunun şairane ebediyete erişmek için neden yapay yolları tercih ettiğini anlayamıyorum. Büyük şairler, filozoflar, kâhinler arzuyu saf ve özgür bir şekilde icra ederek hem sebep hem sonuç, hem özne hem nesne, hem büyücü hem uyurgezer

olabilecekleri bir ruh halinde olmayı başaran varlıklardır.” Ben de tıpkı onun gibi düşünüyorum.

KENDİNİZİ SARHOŞ EDİN

Her zaman sarhoş olmak gerek. Her şey burada: tek soru bu. Sizi omuzlarınızdan tutup sarsan ve toprağa doğru fırlatan Zamanın korkunç ağırlığını sırtınızda hissetmek için kendinizi aralıksız bir şekilde sarhoş etmeniz gerek.

Peki neyle? Şarap, şiir ya da erdemle; seçim sizin. Fakat mutlaka kendinizi sarhoş edin.

Ve eğer zaman zaman bir saray merdiveninde, bir tepede duran yeşil otta, odanızın iç karartan yalnızlığında ayılırsanız, sarhoşluğunuz çoktan azalmış veya ortadan kaybolmuşsa, rüzgâra, dalgalara, bir yıldıza, bir kuşa, bir duvar saatine; akan, ses çıkaran, dönüp duran, şakıyan, ko-

nuşan her şeye zamanı sorun. Rüzgâr, dalgalar, yıldız, kuş, duvar saati, hepsi de size şöyle cevap verecektir: “Sarhoş olma zamanı; Zamanın büyülenmiş köleleri olmamak için hiç durmadan sarhoş olun! Şarap, şiir ya da erdemle; seçim sizin.”

1864 BRÜKSEL KONFERANSLARI İÇİN HAZIRLANAN GİRİŞ METNİ

Beyler, genel özellikleri uyardığı oranda güçsüzlüğü tetiklemek ve yaşattığı zevk kadar şiddetli bir ceza vermek olan uyaranların tamamını içeren bir kitap yazmak bana anlamsız geliyordu. Absint, çay, kahve, kına kına şarabı, hatta koka bitkisi, yaprakları çiğnendiğinde uyku süresini ve iştahı azaltarak enerjiyi arttıran şu ilginç Erythroxlon coca ağacının bitkisi ya da söylendiğine göre emilimi sonrasında zehirlenen beynin Nuh Nebi'den önceki dünyanın korkunçluklarını görmesine yol açan ada baldıranı gibi yaygın olarak kullanılan uyaranlardan bahsetmek gereksiz olacaktır.

Tüm bunların içinde tıp ile alakalı çok fazla şey çıkacaktır. Hâlbuki ben salt fizyoloji içeren bir kitap değil özellikle ahlâk içeren bir kitap yazmak istiyorum. Cenneti arayanların aslında kendi cehennemlerini yarattıklarını, hazırladıklarını ve önceden görseler belki de korkuya kapılacakları bir başarıyla kendi kuyularını kazdıklarını kanıtlamak istiyorum.

Kitabın ilk bölümü tamamen benimle ilgili: bu, esrarın şiiiridir. Bu bölüm size sırası geldikçe başlıklarını söyleyeceğim birçok kısımdan oluşmakta. İkinci ve üçüncü bölümler oldukça ilginç olan İngilizce bir kitabın (Bir İngiliz Afyon Tiryakisinin İtirafları, Thomas de Quincey) analizinden oluşmakta ama aralara kişisel düşüncelerime de yer verdim. Fakat esas kaynağın içinde ne derecede öznelliğimi kattım, işte bunu söylemekte gerçekten zorlanabilirim. Ortaya öyle bir alaşım çıkardım ki hangi kısımlarının, aslına bakılırsa hangi ufacık kısmının,

benden geldiğini hatırlamam imkânsız olacaktır.

Şarap her zaman o zaferinden emin ve ne acıması ne de insafı olan korkunç savaşçı değildir. Şarap insanoğluna benzer: Hiçbir zaman nereye kadar ona değer vereceğinizi ve onu aşağılayacağınızı, ne kadar seveceğinizi ve ondan nefret edeceğinizi, onun ne denli belirsiz eylemlere ya da korkunç cinayetlere muktedir olduğunu asla bilemezsiniz. Bu yüzden ona karşı kendimize davrandığımızdan daha katı davranmayalım ve ona kendimizle eşdeğerde muamele edelim. Bazen kendimi şarap için "ruhuyla, düşünce yolundan başka bir yolla anlaşılamayan düşüncelerin sesiyle konuşuyor" derken bulmuşumdur.

kafekitap.com

ISBN 978-605-5249-4

9 786055 249465 >